

BÍRÓSÁGTÖRTÉNET

ESKÜDTSZÉKI BÍRÁSKODÁS A GYAKORLATBAN

„Nemcsak politikai intézmény az esküdtszék, mely a polgároknak a bírói hatalom gyakorlásában részt juttat, hanem egyszersmind kitűnő eszköze a jogszolgáltatásnak. A büntető jogot, mely a nép erkölcsi lelkiismeretének tükré, nem lehet a paragrafusok szűk keretei közé változtatlanul beleékelni és a jog meg a törvény között az idők folyamán előálló ellentétek eloszlására mi sem alkalmasabb, mint az igazságérzet, mely a szabad polgárok pártatlan lelkiismeretében gyökerezik.” (Vámbéry Ruzstem)

Vámbéry Ruzstem:

Az esküdtszék elnökeiről
(részletek a Vasárnapi Ujság 1900. január 14-i számából)

„Az új-év első napján életbe lépett Magyarországon a bűnvádi perrendtartásról szóló törvénykönyv. A büntető igazságügyi reformok következtében beállott nagy változásról azonban a nagyközönség főleg az esküdtszék újalakítása által vesz tudomást mely ezentúl minden törvényszék területén működni fog. [...] Az ítékezés megosztása akkép történik, hogy az esküdtek a bűnösség kérdésében hoznak határozatot (verdictet) s a bíróság ez alapon mondja ki az ítéletet.

A nem jogász közönséget mindenek előtt az érdekli, hogy ki van jogosítva, illetőleg kötelezve az esküdt tisztének ellátására. Esküdt minden 26 éves magyar állampolgár lehet, a ki magyarul beszél, ír és olvas s a kire legalább 20 korona egyenes állami adót róttak ki, vagy ha adófizetésre nem köteles is, de diplomás ember, tehát lelkész, mérnök, építész, gazda, stb. A törvény mégis egyeseket kizár az esküdtek közül, így például azt, a ki büntetett vagy vétség miatt, melynek indító oka nyereségvágy volt, – szabadságvesztés büntetésre van ítélve, a ki csődbe jutott, a kit gondnokság alá helyeztek, a ki testi vagy szellemi fogyatkozás miatt nem bírja az esküdt kötelességeit teljesíteni. Nem lehet esküdt a miniszter, a főispán, a kir. bíróságnak vagy ügyészségnek tagja, a katona, rendőr, a csendőr, a pénzügyőr, napszámos vagy szolga. Másrészt vannak olyanok is, a kik lehetnek ugyan esküdtek, de e tisztség alól fel is menthetők. A mentességet igénybe vehetik az országgyűlés tagjai, a gyakorló orvosok, a lelkészek, a néptanítók, a postai, távirai, vasúti és gőzhajózási alkalmazottak, végül az, a ki 70 évnél már idősebb.

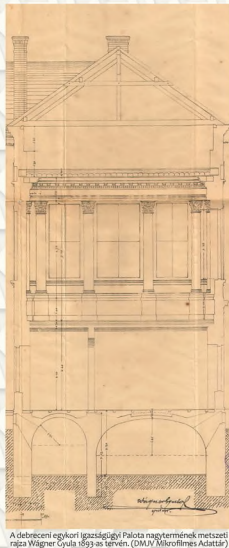
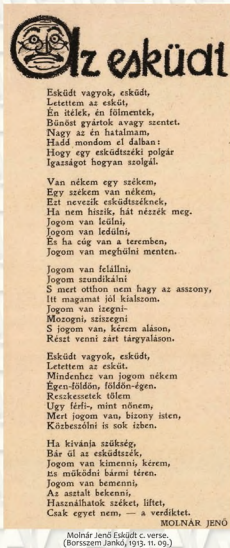
Mindazokról, kik a most elmondottak szerint esküdtek lehetnek, minden év májusában összeírás útján minden törvényszék területén egybeállítják az esküdtek alaplajstromát. [...] Az esküdtszék ülésszakok száma a szerint változik, a mint valamely törvényszék területén több vagy kevesebb ügy kerül elintézés alá. [...]

Ennyit a szervezetről, lássuk már most, hogyan működik ez a bonyolult gépezet? [...] A főtárgyalás [ra] [...] [A] esküdtszék elnöke megidézi a 80 rendes esküdtet és értesíti a 10 helyettes esküdtet [...]. A kitűzött napon az esküdtszék elnöke mindenek előtt [a] vádlottat [at] [...] személyes viszonyaira nézve hallgatja ki s ha megállapította, hogy a felek megjelentek, nyilvános ülésben az esküdtszék megalakításához fog. [...]

Tegyük fel, hogy az adott esetben a beidézett 30 esküdt pontosan megjelent, közülük azonban egy pl. [a] vádlott [...] unokatestvére, úgy ez utóbbi esküdtet ki fogják zárni. Az elnök által kijelölt bíró a többi 29 esküdtnak papírszeletre irt nevét felolvassa s a bíróság asztalán lévő urnába helyezi.

A maga idejében nagy sajtóirányítást kapó gyilkossági ügy, a Haverda-per Tolnai Világlapjának hasábjain.

Bírói kalapács a Fővárosi Törvényszék esküdtszékéi termében. (Megyeri-Pálfi Zoltán fotója)

Az esküdtek számára tervezett padok Wágner Gyula egyi Törvényházában. (Egyi Törvényház irattára)

Az urnában lévő papírszeleteket az elnök húzza ki egyenként és a rajta levő névnek felolvasása után megkérdi a feleket, esetleg jogi képviselőjüket, hogy az illető esküdtet elfogadják-e? Az esküdtek közül a felek annyit utasíthatnak vissza, a hánynyal 12-nél illetőleg – a mennyiben az elnök pótesküdtet alkalmazását elrendelte – ezek számánál is több név van az urnában. Az adott esetben tehát a kisorsolt esküdtek közül nyolcat az ügyész, kilencet a vádlott fog visszautasíthatni.

Ha 12 vissza nem vetett esküdt neve ki van húzva, az elnök az esküdtszék megalakítottának mondja ki s az esküdteket nyilvános ülésben olyképesket meg, hogy hozzájuk a törvényben körülírt felszólítást intézi, mire az esküdtek, az elnök által sorra nevükön szólíttatván, jobbkezüket szívükre téve, egyenként válaszolják: «Esküszöm, Isten engem úgy segítjen». [...]

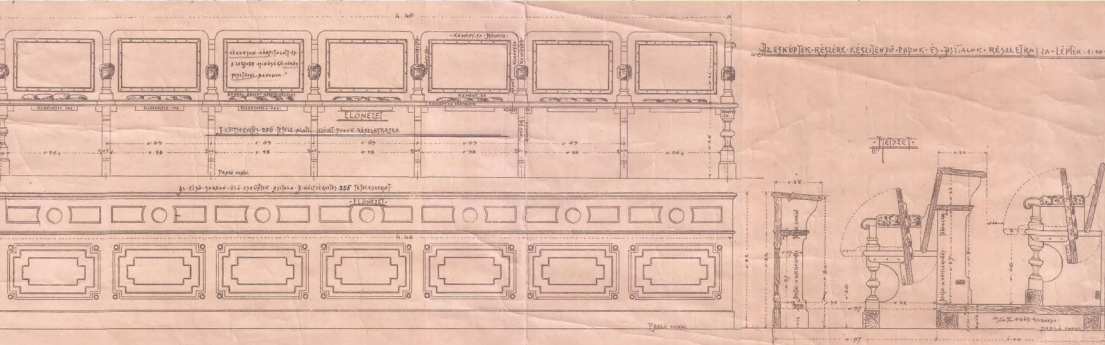
[A]z eskü letévése után [...] az elnök felolvastatja a vádtanács határozatát s maga hallgatja ki a vádlottat. Ezután kihallgatják a tanúkat esetleg a szakértőket [...].

Ha a bizonyítás teljesen ki van merítve [...], az esküdtekhez intézendő kérdések szerkesztése következik. Az esküdtek ugyanis csak a hozzájuk intézett kérdésekre adott «igen» vagy «nem» válaszal hozták meg határozatukat. [...] A kérdések szerkesztése után tartja meg az ügyész vad- és a védő védbeszédét, melyek befejezésével a kérdéseket a bíróság végleg megállapítja s az elnök jogi fejtegetése után aláírva a legidősebb esküdtnak átadja. Erre az esküdtek visszavonulnak tanácskozó termükbe és szótöbbséggel főnököt választanak, ki a tanácskozást és szavazást vezeti. A szavazás rendszerint élő szóval történik, de ha csak egy esküdt is kívánja, titkos. Az esküdtek ama határozatához, mely a vádlottat bűnösnek mondja ki, vagy a büntetőtörvény külön rendelkezései értelmében súlyosabb büntetési nemnek vagy tételnek alkalmazását vonja maga után, egyszerű szótöbbség nem elegendő, hanem legalább nyolc igenlő szavazat szükséges. A [...] szavazás befejezésével az esküdtek, kik addig elnöki engedély nélkül senkivel nem érintkezhetnek, visszatérnek a tárgyaló terembe.

Az esküdtszék elnöke az ülést újra megnyitja [...] Ha az esküdtszék a vádlottat nem bűnösnek mondta ki, a bíróság felmentő ítéletet köteles hozni, ellenkező esetben pedig szabadon állapítja meg a vádlottra kiszabandó büntetést. Az esküdtszék ítélet ellen felebbezni nem lehet, hanem csak a törvényben meghatározott semmisségi okok miatt van helye semmisségi panasznak a kir. Kúriához.”

Összeállította:

STIPTA István, egyetemi tanár, KRE ÁJK, Révész T. Mihály, c. egyetemi tanár, SZE ÁJK Szerkesztés, grafika és tördelés: MEGYERI-PALFI Zoltán, egyetemi adjunktus, DE ÁJK

ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI
HIVATAL

MAGYAR IGAZSÁGÜGYI
AKADÉMIA

